

30.12.2010

Dnr 3053/4/08

Beslutsfattare: Justitieombudsman Petri Jääskeläinen

Föredragande: Äldre justitieombudsmannasekreterare Kirsti Kurki-Suonio

TINGSRÄTTENS FÖRFARANDE I ETT FADERSKAPS- OCH UNDERHÅLLSÄRENDE AV INTERNATIONELL NATUR

Beslut med anledning av klagomål

INNEHÅLL

1	KLAGOMÅL	1
2	UTREDNING	1
3	AVGÖRANDE	2
3.1	Händelseförloppet enligt utredningen	2
3.1.1	Moderns och barnens återkomst till Finland och ansökan om utkomststöd hos Helsingfors socialverk	2
3.1.2	Faderskaps- och underhållsärendets behandling i G kommun	3
3.1.3	Faderskaps- och underhållsärendets behandling vid B tingsrätt	3
3.1.4	Underhållsstödsbeslutet av socialväsendet i B och underhållsstödsärendets överföring till Folkpensionsanstalten	5
3.1.5	Senare förändringar	5
3.2	Klagomålets objekt och undersökningen av klagomålet	5
3.3	Faderskapsärendet	6
3.3.1	Lagstiftningen om fastställande av faderskap med avseende på det aktuella fallet	6
3.3.2	Barnatillsyningsmannens förfarande i faderskapsärendet.	9
3.3.3	Tingsrättens förfarande i faderskapsärendet	11
3.4	Underhållsärendet	12
3.4.1	Lagstiftning och rättsregler gällande underhåll för barn med avseende på det aktuella fallet	12
3.4.2	Barnatillsyningsmannens förfarande i underhållsärendet	15
3.4.3	Tingsrättens förfarande i underhållsärendet	16
3.4.3.1	Sökandens skyldighet att ge in ett intyg enligt Bryssel I -förordningen	16
3.4.3.2	Delgivning till sökandens motpart	17
3.5	Anteckningen om att beslutet vunnit laga kraft	18
3.6	Notarie D:s förfarande	19
3.7	Lagman C:s förfarande	21
4	ÅTGÄRDER	22
4.1	Lagman C	22
4.2	Notarie D	22
4.3	Anvisningar till klaganden	22
4.4	Delgivning till justitieministeriet	23

1 KLAGOMÅL

A kritiserade i det svenskspråkiga brev som inkom till justitieombudsmannens kansli [datum] 2008 förfarandet vid dåvarande B tingsrätt och socialmyndigheten i B kommun i ett ärende som gällde underhållsbidrag för hans barn. A uppgav att B tingsrätt [datum] 2006 utan hans vetskap hade fattat beslut om att han retroaktivt från och med [datum] 2005 månatligen skulle betala - - - engelska pund i underhållsbidrag. Denna summa grundade sig enligt klagandens brev på det avtal som han och hans före detta fru ingått i avvaktan på ett beslut av Storbritanniens underhållsstödsmyndighet *Child Support Agency*. Enligt klaganden verkade det som om tingsrätten inte hade beaktat det beslut som *Child Support Agency* senare hade fattat i ärendet. Klaganden riktade också kritik mot att han, i avvikelse från vad som antecknats i beslutet, inte alls hade getts möjlighet att söka ändring i beslutet.

Enligt klaganden hade socialmyndigheten i B sänt honom en kopia av tingsrättens beslut [datum] 2006. Klaganden kritiserade också det sätt på vilket socialmyndigheten i B stad hade drivit in det underhållsbidrag som fastställts av tingsrätten. Klaganden uppgav att han med hjälp av sin advokat hade försökt nå samförstånd i fråga om betalningen av underhållsbidrag. På förslag av advokaten hade han frivilligt betalat sammanlagt - - - pund per månad i underhållsbidrag. Socialmyndigheten i B var emellertid missnöjd med betalningarna, som enligt klagomålet bara räckte för att täcka räntorna på den uppkomna skulden. Socialmyndigheten ville driva in underhållsbidragsskulden med hjälp av tvångsåtgärder. Klaganden uppgav att han därefter hade förbjudits att frivilligt erlägga underhållsbidragsbetalningar till socialmyndigheten i B.

Klaganden konstaterade avslutningsvis att han kände sig mycket illa behandlad. Hans strävanden efter att lösa underhållsbidragsärendet genom en uppgörelse i godo hade inte beaktats. Han önskade att justitieombudsmannen skulle hjälpa honom att nå en överenskommelse i ärendet.

I sitt svenskspråkiga brev hänvisade klaganden också till sitt tidigare engelskspråkiga brev till justitieombudsmannen. I strid med klagandens uppfattning har något sådant brev emellertid inte inkommit till justitieombudsmannens kansli. Ärendet har också undersökts vid justitiekanslersämbetet, där man inte heller kände till det tidigare brev som klaganden avsåg.

2 UTREDNING

Lagman C vid B tingsrätt gav ett utlåtande med anledning av klagomålet, som också innefattade en utredning av notarie D. Jag har också haft tillgång till B tingsrätts akt - - - samt till tingsrättens beslut nr - - - som meddelades [datum]. I ärendet begärdes också en utredning av barnatillsyningsmannen i E kommun, F, före detta socialchef och barnatillsyningsman i G kommun. Utredningarna och utlåtandet fogas till det beslut som sänds till klaganden för kännedom.

F sände också kopior av de handlingar som hänförde sig till ärendets behandling i G kommun till påseende. Undertecknade föredragande stod dessutom i maj 2010 per telefon i kontakt med underhållsskyddschef Tuija Miettälä vid Helsingfors socialverk.

Från Folkpensionsanstalten skaffades därutöver ett intyg över beloppet av A:s underhållsbidrags-skuld [datum] 2010.

Från utrikesministeriets avdelning för konsulära ärenden erhöles dessutom kopior av handlingarna i det anhängiga ärende som gällde tillhandahållande av rättshjälp och handräckning vid indrivningen av underhållsbidrag från utlandet.

3

AVGÖRANDE

3.1

Händelseförloppet enligt utredningen

3.1.1

Moderns och barnens återkomst till Finland och ansökan om utkomststöd hos Helsingfors socialverk

Av de till buds stående handlingarna framgår det att A:s (nedan *klaganden*) fru - - - tillsammans med sina barn - - - (nedan *modern och barnen*) - - - hade flyttat till Finland. Familjen var därför innan bosatt i England. Enligt Finlands befolkningsdatasystem är äktenskapet mellan föräldrarna fortfarande gällande i Finland.

Storbritanniens underhållsstödsmyndighet *Child Support Agency* meddelade [datum] 2005 modern ett beslut enligt vilket ärendets behandling där hade upphört [datum] 2004, eftersom modern och barnen inte längre bodde inom Storbritanniens territorium. Modern hade därefter ansökt om underhållsstöd på sin dåvarande bostadsort och lämnat in en underhållsstödsansökan till enheten för familjerättsliga ärenden vid Helsingfors stads socialverk. Där förkastades emellertid ansökan om underhållsstöd [datum] 2006. Enligt det beslut som fattades av en tjänsteinnehavare vid socialverket fanns det nämligen inget giltigt beslut om underhållsbidraget. En kopia av detta beslut finns bifogat till barnatillsyningsmannens utredning.

Enligt utredning uppgjord vid Helsingfors socialverk hade distriktsrätten (*County Court*) i K [datum] fastställt en förlikning mellan parterna (*Consent Order*, enligt den svenska översättningen förlikningsbeslut). Därefter hade underhållsbidragsärendet emellertid förts till den engelska underhållsstödsmyndigheten (*Child Support Agency*) för behandling, vilket enligt socialverket innebar att det avtal som fastställts av distriktsrätten i K upphörde att vara i kraft. Underhållsskyddschef Tuija Miettälä hade, enligt vad som framgår av hennes brev till modern, skrivit till distriktsrätten i K för att ta reda på huruvida den förlikning som fastställts vid distriktsrätten - - - kunde anses ha trätt i kraft på nytt då ärendet inte längre var under behandling vid underhållsstödsmyndigheten *Child Support Agency*. Enligt underhållsskyddschefens brev fick hon som svar att den förlikning som fastställts av distriktsrätten inte längre kunde träda i kraft.

Vid Helsingfors socialverk ansåg man att underhållsstöd inte kunde beviljas eftersom det inte fanns något giltigt beslut eller avtal om underhållsbidrag för barnen. Därför förkastades moderns ansökan om underhållsstöd. Saken belyses i det ovan nämnda brev som underhållsskyddschefen sände till barnens mor. Av brevet framgick det också att Helsingfors socialverk inte längre kunde sköta ärendet eftersom modern och barnen hade flyttat till G. Modern uppmanades därför vända sig till barnatillsyningsmannen i G kommun. Enligt brevet skulle underhållsbidrag för vartdera barnet fastställas genom ett avtal eller ett domstolsbeslut.

I underhållsskyddschefens brev behandlades också fastställandet av faderskapet för det äldre barnets del. - - - Klaganden hade emellertid antecknats som barnets fader på barnets engelska födelseattest (*birth certificate*). Det faktum att faderskapet hade antecknats på födelseattesten innebar emellertid inte att faderskapet hade fastställts på ett sådant sätt att det var gällande i Finland. Därför uppmanade underhållsskyddschefen modern att också för faderskapsärendets del vända sig till barnatillsyningsmannen i G kommun. Faderskapet skulle enligt brevet fastställas i enlighet med den finska lagen om faderskap.

3.1.2

Faderskaps- och underhållsärendets behandling i G kommun

I G sköttes ärendet av kommunens socialchef och barnatillsyningsman F. - - -

Barnatillsyningsmannen bad till att börja med handräckning av utrikesministeriet i faderskaps- och underhållsbidragsärendet för att utreda hur klaganden förhöll sig till saken. Barnatillsyningsmannen skickade enligt utredningen blanketter angående faderskapet och underhållet, som var avsedda att fyllas i av klaganden. Finlands ambassad i London sände ett brev om saken till klaganden, som bemötte brevet med ett svarsbrev. I fråga om sitt faderskap till det äldre barnet återopade han i svarsbrevet den engelska födelseattesten och den anteckning om faderskapet som gjorts i attesten. För underhållsbidragsärendets del uppgav klaganden att han var villig att avtala om underhållsbidraget direkt med barnens mor och bad myndigheterna om hjälp för att nå en uppgörelse i godo.

Ambassaden förmedlade brevet vidare till barnatillsyningsmannen i G. I ambassadens följebrev, som var daterat - - - 2006, konstaterades det att *"det inte finns något särskilt förfarande för erkännande av faderskap i Storbritannien, utan fadern anses ha erkänt sitt faderskap genom en anteckning i födelseattesten"*. I detta sammanhang konstaterades det även att det avtal som ingåtts om underhållsbidraget i England inte var gällande i Finland.

3.1.3

Faderskaps- och underhållsärendets behandling vid B tingsrätt

G:s barnatillsyningsman uppgav i sin utredning att hon, bl.a. eftersom modern var ovillig att fortsätta förhandla om en uppgörelse i godo med klaganden, [datum] 2006 hade lämnat in en ansökan om fastställande av faderskap och underhållsbidrag till B tingsrätt. I ansökan bad hon att faderskapet skulle fastställas för det äldre barnets del samt att underhållsbidrag skulle fastställas för båda barnen. Barnatillsyningsmannen uppgav i sin ansökan att faderskapet hade erkänts i England och att det fanns en dom angående underhållsbidraget, men att erkännandet och domen dock inte var gällande i Finland. I ansökan konstaterades det vidare att underhållsbidraget enligt moderns uppfattning skulle fastställas *"till samma belopp som i den första domen, dvs. till - - - £/barn/månad"*.

Vid B tingsrätt förordnades notarie D att avgöra ärendet. Han uppmanade [datum] 2006 sökanden att senast [datum] 2006 komplettera ansökan med följande handlingar:

- det äldre barnets födelseattest i original,
- en utredning om att fadern enligt brittisk lag ansågs ha erkänt sitt faderskap genom anteckningen i födelseattesten,
- underhållsbidragsbesluten i original eller bestyrkta kopior av besluten, samt

– översättningar av alla handlingar till finska eller svenska.

Barnatillsyningsmannen bad i ett brev daterat [datum] 2006 utrikesministeriet om handräckning för att få tillgång till den ursprungliga födelseattesten. Bifogade till begäran om handräckning fanns enligt brevet den ansökan som lämnats till tingsrätten samt tingsrättens begäran om komplettering, det ursprungliga *Consent Order*-förlikningsbeslutet samt en kopia av det beslut som fattats av den brittiska underhållsstödsmyndigheten *Child Support Agency*. Det sist nämnda beslutet var uppenbarligen en handling genom vilken modern informerades om att man beslutat att underhållsbidragsärendets behandling vid underhållsstödsmyndigheten skulle upphöra. Bland dokumenten fanns nämligen en kopia av en sådan handling.

Utrikesministeriet verkar ha haft svårigheter att tillgodose begäran om handräckning. I ministeriets svarsbrev konstateras det endast att de begärda handlingarna inte fanns hos centralmyndigheten. Tingsrättens akt innehåller dock en bestyrkt kopia av det äldre barnets födelseattest och en officiell översättning av attesten till finska ("*oikeaksi todistettu jäljennös rekisterimerkinnästä*") samt det ursprungliga *Consent Order*-förlikningsbeslutet och en officiell översättning av beslutet, där det har översatts med ordet "*suostumusmääräys*" (på svenska "*förlikningsbeslut*"). Uppenbarligen hade modern själv lyckats skaffa de begärda handlingarna. Kompletteringen hade enligt tingsrättens akt inkommit till domstolen [datum] 2006.

Bland tingsrättens handlingar finns inte någon särskild utredning angående födelseattestens juridiska karaktär, trots att en sådan utredning hade begärts. Av ansökan framgår det emellertid att utrikesministeriets brev fanns bifogat till ansökan. I anslutning till detta brev fanns troligtvis också ambassadens ovan nämnda brev, där det konstaterades att det inte finns något särskilt förfarande för erkännande av faderskap i Storbritannien. Tingsrätten torde ha nöjt sig med detta.

Utrikesministeriet hade dessutom, tillsammans med ett följebrev som var daterat [datum] 2006, tillsänt barnatillsyningsmannen det nya brev som klaganden riktat till ambassaden och som var daterat [datum] 2006. I detta brev samtyckte klaganden bl.a. till att betala underhållsbidrag för barnen till det belopp som fastställts av underhållsstödsmyndigheten *Child Support Agency*. Enligt handlingarna verkar denna information dock inte ha förmedlats till tingsrätten.

B tingsrätt meddelade [datum] 2006 ett beslut där tingsrätten fastställde klagandens faderskap i förhållande till det äldre barnet. Samtidigt förpliktade tingsrätten klaganden att i enlighet med den förlikning han ingått med modern och som fastställts genom *Consent Order*-förlikningsbeslutet för vardera barnet betala - - - £/barn/månad i underhållsbidrag, retroaktivt från och med [datum] 2005.

I motiveringen till tingsrättens beslut konstaterades det att faderskapet kunde fastställas eftersom klaganden hade antecknats som barnets far i den engelska födelseattesten. Detta grundade sig enligt beslutet på 15 § 3 mom. i lagen om faderskap.

För underhållsbidragets del grundade sig beslutet på det förlikningsbeslut som meddelats av distriktsrätten i K. I beslutet konstaterades det att förlikningen varit gällande oavbrutet sedan den ingicks. På denna grund kunde klaganden enligt beslutet förpliktas betala underhållsbidrag på det sätt som sökanden framfört. Avgörandet grundade sig på artiklarna 33 och 35 i Europeiska unionens förordning nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (nedan *Bryssel I-förordningen*).

Enligt beslutet fanns anvisningar om ändringssökande bifogade till det.

Av beslutet framgick det att beslutet meddelades sökanden, dvs. barnatillsyningsmannen i G, och delgavs barnens moder för kännedom.

3.1.4

Underhållsstödsbeslutet av socialväsendet i B och underhållsstödsärendets överföring till Folkpensionsanstalten

Kort efter att beslutet hade meddelats flyttade modern och barnen från G kommun till B stad. Av allt att döma beviljades modern underhållsstöd av B stad, som även vidtog åtgärder för att driva in underhållsbidraget med stöd av tingsrättens beslut. Av utrikesministeriets handlingar framgår det att barnatillsyningsmannen i B [datum] 2006 hade getts anvisningar om vilka dokument som behövdes för indrivning av underhållsbidrag i England. Enligt handlingarna vidtogs dock åtgärder för att inleda indrivningen i England först år 2008. Det följebrev till indrivningsbegäran som barnatillsyningsmannen i B undertecknat och sänt till utrikesministeriet var daterat [datum] 2008.

Med stöd av lagen om underhållsstöd överfördes underhållsstödsärendena och indrivningen av underhållsbidrag den 1 april 2009 till Folkpensionsanstalten. Till justitieombudsmannens kansli inhämtades från Folkpensionsanstalten en kalkyl över de obetalda underhållsbidragen. Enligt denna kalkyl hade klagandens underhållsbidragsskuld vuxit sedan år 2006 och uppgick [datum] 2010 till ca 14 500 euro. Av detta belopp omfattades ca 13 000 euro av statens regressfordran, som grundade sig på det underhållsstöd som betalats till modern.

3.1.5

Senare förändringar

När det gäller de omständigheter och förhållanden som avses i klagomålet har bl.a. följande förändringar skett efter de aktuella händelserna:

Notarie D är numera vicehäradshövding och fungerar som - - -.

B tingsrätt har slagits samman med - - - tingsrätt och dåvarande lagmannen vid B tingsrätt har sedan ingången av år 2010 fungerat som - - -.

G kommun har införlivats i E kommun, som grundades år 2009. F fungerar nuförtiden som barnatillsyningsman i E kommun.

Nedan, i samband med bedömningen av det aktuella ärendet, hänvisas det dock till personernas uppgifter vid tidpunkten för det händelseförlopp som avses i klagomålet.

3.2

Klagomålets objekt och undersökningen av klagomålet

Klagomålet riktade sig alltså mot förfarandet vid B tingsrätt och mot de indrivningsåtgärder som socialmyndigheten i B vidtagit. Med den fru som nämndes i klagomålet avsågs uppenbarligen, enligt utrikesministeriets handlingar, barnatillsyningsman som svarade för indrivningen av underhållsbidrag för barn inom socialväsendet i B. Den kritik som riktades mot henne verkade gälla delgivningen av ansökan och beslutet om underhållsstöd i enlighet med 9 § 2 mom. och 11 § i den lag om underhållstrygghet som var gällande vid den aktuella tidpunkten, samt de indrivningsåtgärder som socialvårds-

myndigheten med stöd av 15 § i den nämnda lagen var skyldig att vidta till följd av att underhållsstöd hade beviljats. De handlingar som tillställts utrikesministeriet omfattade bl.a. en kalkyl över de obetalda underhållsbidragen, daterad [datum] 2008. Enligt denna kalkyl hade klaganden betalat - - - pund under år 2007. Vid denna tidpunkt uppgick fordran till sammanlagt - - - pund och dröjsmålsräntan till sammanlagt - - - .

Av förfarandet inom socialväsendet i B framgår det inte såvitt jag kan se något sådant som ger anledning att misstänka att barnatillsyningsmannen i B stad eller någon annan som under år 2008 behandlade ärendet inom socialväsendet i B skulle ha handlat lagstridigt eller försummat sina skyldigheter. Ärendet föranleder således inte några åtgärder till denna del.

B stad har den 1 januari 2009 gått samman med vissa andra kommuner och bildat - - - stad. Betalningen och indrivningen av underhållsstöd hör sedan den 1 april 2009 till Folkpensionsanstaltens uppgifter.

Jag konstaterar vidare att det enligt den i New York år 1956 ingångna konventionen om indrivning av underhållsbidrag i varje stat som anslutit sig till konventionen ska finnas en centralmyndighet som tillhandahåller handräckning och juridisk hjälp vid indrivningen av underhållsbidrag. I Finland är det utrikesministeriet som är centralmyndighet. I detta ärende var det emellertid inte fråga om centralmyndighetens förfarande. Som motsvarande centralmyndighet i England fungerar enheten *Reciprocal Enforcement of Maintenance Order* (REMO) vid rättshjälpsmyndigheten *Her Majesty's Courts Service*. Tillsynen över denna myndighet hör inte till den finska justitieombudsmannens uppgifter.

På basis av klagomålet undersökte jag förfarandet vid B tingsrätt. Den utredning domstolen gav visade å sin sida att det också fanns skäl att utreda hur den dåvarande barnatillsyningsmannen i G kommun, numera barnatillsyningsman i E kommun, hade handlat i ärendet.

Jag konstaterar ytterligare att klaganden i sitt brev önskade att möjligheterna att nå en förlikningslösning skulle främjas. De misstankar om lagstridigt förfarande som väckts i ärendet måste dock undersökas i enlighet med lagen om riksdagens justitieombudsman. Möjligheterna att hålla kontakt med klaganden bl.a. i fråga om hans önskemål försvårades av att han inte informerat justitieombudsmannens kansli om sin gällande adress. Ett brev med kopior av tingsrättens utredning och utlåtande sändes på den adress han uppgett, men posten sände brevet i retur till kansliet.

Nedan bedömer jag både tingsrättens och barnatillsyningsmannens förfarande, först i faderskapsärendet och sedan i underhållsbidragsärendet.

3.3

Faderskapsärendet

3.3.1

Lagstiftningen om fastställande av faderskap med avseende på det aktuella fallet

Med undantag för sådana faderskapsbeslut som meddelats i de nordiska länderna har utländska faderskapsavgöranden inte kunnat erkännas i Finland före den 1 februari 2010, då 7 kap. i lagen om faderskap trädde i kraft (lag 1016/2009). Detta kapitel innehåller bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område. En brittisk faderskapsregistrering var således inte förut direkt gällan-

de i Finland och den kunde inte heller erkännas genom något särskilt förfarande. Vid den aktuella tidpunkten kunde faderskap som fastställts eller registrerats utanför de nordiska länderna således sättas i kraft i Finland endast genom att faderskapet på nytt fastställdes med stöd av lagen om faderskap.

Utländska faderskapsavgöranden har dock kunnat ges betydelse då domstolen behandlat ärenden för vars avgörande det varit nödvändigt att ta ställning till faderskapet som en s.k. *prejudiciell fråga* (se Internationella faderskapsfrågor, justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:7, s. 28). Ett exempel på sådana ärenden är underhållsärendena, i anslutning till vilka man kan bli tvungen att avgöra frågan om faderskapet som en prejudiciell fråga, i synnerhet i sådana fall där en finsk domstol avgör ett ärende gällande underhållsbidrag för ett barn som är stadigvarande bosatt utanför de nordiska länderna. I dessa fall är finska domstolar i allmänhet inte ens internationellt behöriga att fastställa faderskapet. Ur barnets synvinkel skulle det inte heller i dessa fall nödvändigtvis vara ändamålsenligt att faderskapet skulle fastställas i Finland. Då frågan om faderskapet avgörs som en prejudiciell fråga begränsas avgörandets rättsverkningar endast till det beslut som meddelas i huvudsaken. I exempelfallet skulle det faderskapsavgörande som hänför sig till en talan om underhållsbidrag således inte ha några direkta verkningar med tanke på barnets rätt t.ex. att ärva den underhållsskyldige.

Det faderskapsbegrepp som ligger till grund för lagen om faderskap är i princip anknutet till biologiska fakta eller till sådana tillräckliga bevis för biologiskt faderskap som annars framgår av omständigheterna, i fall det inte är fråga om ett barn som fötts till följd av assisterad befruktning. (Den ändring av lagen om faderskap som gäller assisterad befruktning, 1238/2006, trädde i kraft den 1 september 2007.) Av denna orsak kan faderskap i Finland inte fastställas enbart på basis av mannens erkännande, utan utöver erkännandet behövs också andra bevis på barnets börd. Barnatillsyningsmannen har till uppgift att svara för utredningen av faderskapet, upprätta ett protokoll över faderskapsutredningen och ta emot mannens utsaga om erkännande av faderskap.

Enligt 15 § 3 mom. i lagen om faderskap kan en utsaga om erkännande av faderskap i en främmande stat även ges med iakttagande av den form och det förfarande som ska följas vid erkännandet av faderskap enligt lagen i den berörda staten.

En redogörelse för det registreringsförfarande som föreskrivs i lagen i England och Wales ingår i justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande *Internationella faderskapsfrågor*. I dessa länder tillämpas enligt betänkandet inte det förfarande för fastställande av faderskap på basis av erkännande eller genom talan som är allmänt i kontinentaleuropa. I samband med registreringen av ett barns födelse registreras i dessa länder även uppgifter om barnets föräldrar. Enligt arbetsgruppsbetänkandet antecknas i födelseattesten för ett barn till en ogift mor som barnets far den man som tillsammans med modern ber om registrering hos den behöriga myndigheten, eller vars faderskap framgår av ett dokument som han undertecknat (*statutory declaration*) eller av ett dokument som gäller båda föräldrarnas föräldraansvar (*parental responsibility*). Ett faderskap som registrerats på detta sätt kan dock prövas på nytt vid domstolen t.ex. i samband med ett underhållsärende. Det beslut som domstolen fattar i detta sammanhang får emellertid inte någon rättskraft med avseende på faderskapet. Frågan kan således prövas på nytt i andra sammanhang (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:7, s. 13).

Enligt min uppfattning kunde registreringen av faderskapet i födelseattesten i Storbritannien jämföras med givandet av en utsaga om erkännande av faderskap. Detta innebär att faderskapet vid den aktuella tidpunkten med stöd av lagen om faderskap kunde ha gjorts gällande på följande sätt:

1. Barnatillsyningsmannen skulle ha utfört en faderskapsutredning.
2. Ett faderskap som med faderns medgivande registrerats i barnets födelsebevis i England skulle ha jämställts med en utsaga om erkännande av faderskap enligt 15 § 3 mom. i lagen om faderskap.
3. Magistraten skulle ha godkänt erkännandet av faderskapet med stöd av 20 § i lagen om faderskap.

Då det är fråga om ett internationellt ärende ska barnatillsyningsmannen och magistraten också ha internationell behörighet att behandla ärendet. Föreskrifter om behörigheten finns numera i 48 § i lagen om faderskap, där det bestäms att myndigheternas internationella behörighet grundar sig på att barnet är bosatt i Finland. Förut härleddes den internationella behörigheten från 6 § 2 mom. i lagen om faderskap, där det bestämdes att faderskapsutredningen ankom på barnatillsyningsmannen i den kommun där modern hade sitt hemvist (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 5/1994 angående revidering av Finlands internationella familjerätt, s. 59). Det finns inga skäl att misstänka att inte barnatillsyningsmannen i G skulle ha haft internationell behörighet att behandla ärendet.

Om faderskapet inte kan göras gällande genom ett erkännande kan det fastställas vid tingsrätten. Vid den aktuella tidpunkten kunde B tingsrätt enligt min uppfattning betraktas som internationellt behörig på basis av moderns och barnens hemvist (23 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur, HD II 180). Enligt de bestämmelser som trädde i kraft i februari 2010 fastställs domstolens behörighet med stöd av den ovan nämnda 48 § i lagen om faderskap.

När det är fråga om ett internationellt ärende måste man även avgöra vilken lag som ska tillämpas på ärendet. Vid B tingsrätt var det enligt min uppfattning möjligt att tillämpa Finlands lag med stöd av den rättsregel som framgår av prejudikatet HD 1983 II 117 (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 5/1994 angående revidering av Finlands internationella familjerätt, s. 60). Från och med februari 2010 är utgångspunkten enligt 50 § i lagen om faderskap att Finlands lag ska tillämpas på faderskapsärenden.

Enligt den finska lagen om faderskap har det barn för vars del faderskapet ska fastställas rätt att föra talan om fastställande av faderskap. Ett minderårigt barns talan förs av den barnatillsyningsman som har genomfört faderskapsutredningen (22 och 24 § i lagen om faderskap). Faderskapet kan fastställas om det finns tillräcklig bevisning för det biologiska faderskapet. I praktiken är den bevisning som gäller parternas arvsanlag (dvs. DNA) av avgörande betydelse. Denna bevisning fås med hjälp av rättsgenetiska undersökningar (3 § 2 mom. i lagen om faderskap, lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning). För inhämtande av bevisning kan domstolen vid behov vid vite förordna att en rättsgenetisk undersökning ska utföras (Se lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning. Angående faderskapstalan se t.ex. Gottberg: Perhesuhteet ja lainsäädäntö, andra utgåvan år 2005, s. 121–131, och den nyaste utgåvan år 2008, s. 132–144. I samma verk behandlas också internationella faderskapsärenden. Angående revideringen av lagen om faderskap se RP 104/2009).

I det aktuella fallet fastställde B tingsrätt klagandens faderskap på basis av barnets födelseattest och med stöd av 15 § 3 mom. i lagen om faderskap. Vid ärendets behandling verkar det således ha skett en sammanblandning av förfarandet för erkännande av faderskap och behandlingen av faderskapstalan. Fram till den 1 mars 2003 fastställdes erkända faderskap vid tingsrätten. Vid denna tidpunkt överfördes fastställelseförfarandet till magistraten. Även därförinnan fastställde domstolen faderskapet endast i sådana fall där utsagan om erkännande getts i enlighet med lag och det inte på basis av protokollet över faderskapsutredningen eller eventuella andra dokument fanns orsak att anta att den man som erkänt faderskapet inte var far till barnet. Enligt lagen kunde alltså inte heller domstolen

fastställa faderskapet enbart på basis av en utsaga om erkännande. Samma förutsättningar för erkännandets ikraftträdande gäller för närvarande vid magistraten (20 § i lagen om faderskap).

Enligt min uppfattning handlade B tingsrätt således inte lagenligt då tingsrätten fastställde faderskapet enbart på basis av en sådan registrering som kunde jämföras med utsaga om erkännande som getts utomlands.

Jag konstaterar vidare att faderskapet ska fastställas på basis av en talan (22 § i lagen om faderskap). B tingsrätt verkar emellertid ha behandlat ärendet som ett ansökningsärende.

Föreskrifter om delgivning finns i 11 kap. i rättegångsbalken. Huvudregeln är att domstolen svarar för delgivningen (11 kap. 1 §). I 11 kap. 8 § i rättegångsbalken finns föreskrifter om delgivning i internationella ärenden. Anvisningar om sådan delgivning som sker med stöd av EU-förordningar och internationella avtal finns t.ex. på justitieministeriets webbplats (www.om.fi eller [www.oikeus.fi/oikeuslaitoksen asiahakemisto](http://www.oikeus.fi/oikeuslaitoksen_asiahakemisto)).

Av handlingarna framgår det emellertid att B tingsrätt inte alls delgav klaganden den ansökan som gällde faderskapet – och som i materiellt avseende alltså var en faderskapstalan.

3.3.2

Barnatillsyningsmannens förfarande i faderskapsärendet

Enligt lagen om faderskap har barnatillsyningsmannen till uppgift att svara för utredningen av faderskapet (6 §). Då barnatillsyningsmannen anhåller om stämning i samband med en faderskapstalan ska protokollet över faderskapsutredningen fogas till stämningsansökan (27 §). Det finns ett fastställt formulär för den blankett på vilken protokollet över faderskapsutredningen ska upprättas enligt den förordning som gäller saken (13 § 1 mom. 3 punkten i förordningen om fastställande och upphävande av faderskap samt om underhåll för barn 673/1976). Protokollet över faderskapsutredningen ingår dock inte i den akt som hänför sig till ärendet och i akten finns inte heller några hänvisningar till protokollet. En förhandsifylld version av protokollet över faderskapsutredningen finns emellertid bland utrikesministeriets handlingar. Protokollet hade sänts till England i avsikt att inhämta en utsaga om saken av klaganden. Enligt utredningen verkade protokollet över faderskapsutredningen dock inte ha tillställts domstolen.

I sin utredning redogjorde barnatillsyningsmannen för sitt förfarande. Hon hade via utrikesministeriet sänt blanketter gällande faderskaps- och underhållsärendet till klaganden och i detta sammanhang bl.a. försökt ta reda på huruvida klaganden var villig att ingå ett nytt underhållsavtal. Enligt barnatillsyningsmannen var klaganden dock inte villig att erkänna faderskapet eller ingå ett nytt avtal om underhållet. Dokument som hänför sig till denna brevväxling finns bifogade till barnatillsyningsmannens utredning och återfinns också bland utrikesministeriets handlingar, såsom jag konstaterat ovan.

Som bilaga finns också en kopia av klagandens brev, där denne konstaterade att faderskapet framgår av den födelseattest som modern redan hade i sin besittning. Enligt brevet ansåg klaganden inte heller att det fanns anledning för honom att underteckna några dokument gällande underhållsbidraget.

Enligt lagen om faderskap ska barnatillsyningsmannen beställa en rättsgenetisk faderskapsundersökning som gäller barnet, modern och den man som kan vara far till barnet, om barnatillsyningsmannen anser att en sådan behövs eller mannen begär det. Undersökningen kan dock endast utföras

med den berörda partens samtycke (11 §). Barnatillsyningsmannen uppgav att man inte via utrikesministeriet hade förmedlat någon begäran om en rättsgenetisk faderskapsundersökning, eftersom det inte rädde någon ovisshet angående faderskapet.

Enligt den utredning som barnatillsyningsmannen i G gav i ärendet önskade modern att faderskapsärendet skulle behandlas vid domstolen, eftersom klaganden var ovillig att frivilligt föra ärendet vidare. Enligt barnatillsyningsmannen var avsikten ”att tingsrätten med sina till buds stående medel skulle fastställa faderskapet, i sista hand via rättsgenetisk faderskapsundersökning i det fall att det inte fanns andra möjligheter. Inga protokoll över hörande uppgjordes dock i förskott, eftersom man antog att tingsrätten hade andra möjligheter att få faderskapet fastställt”.

Enligt lagen om faderskap ska barnatillsyningsmannen för fastställande av faderskap inhämta nödiga upplysningar av barnets moder (9 §). I protokollet över faderskapsutredningen kunde man således ha gjort anteckningar om de upplysningar modern gav och eventuellt också om den anteckning gällande faderskapet som gjorts i barnets födelseattest i England. Moderns, barnets och den presumtiva faderns person- och adressuppgifter ska enligt den fastställda blanketten också antecknas i protokollet. Därutöver kan även uppgifter som är av betydelse för fastställandet av underhållsbidrag antecknas i protokollet (14 § i lagen om faderskap, 13 § 3 punkten i förordningen om fastställande och upphävande av faderskap samt om underhåll för barn).

Även om G:s barnatillsyningsman inte i enlighet med lagens krav fogade ett protokoll över faderskapsutredningen till den ansökan hon lämnade till domstolen, bifogade hon enligt sin utredning alla de handlingar som enligt hennes uppfattning innehöll uppgifter som var av betydelse med avseende på ärendets avgörande. Det är dock oklart om dessa handlingar i praktiken innefattade alla de uppgifter som borde ha inkluderats i protokollet över faderskapsutredningen. Av de domstolshandlingar som fåtts till påseende framgår det att följande handlingar enligt ansökan hade bifogats till den:

- utrikesministeriets brev,
- G:s socialmyndighets begäran om handräckning, samt
- Helsingfors stads beslut och brev.

Dessa bilagor fanns inte i ärendets inbundna akt som förvaras i tingsrättens arkiv. Ifall de inte heller fanns bifogade till den ursprungliga ansökan, skulle tingsrätten ha haft möjlighet att uppmana sökanden att komplettera ansökan och sända bilagorna till tingsrätten. Dokumenten fanns i anslutning till klientuppgifterna för socialvården i G kommun och barnatillsyningsmannen sände kopior av dem till justitieombudsmannens kansli.

Enligt min uppfattning verkar dessa dokument dock inte innefatta alla de uppgifter som ska antecknas i protokollet över faderskapsutredningen, även om man beaktar att den presumtiva fadern inte gett någon utsaga i ärendet. Bilagorna innehåller t.ex. ingen information om moderns utsaga om faderskapet. Vissa av de uppgifter som skulle ha ingått i ett tillbörligt protokoll över faderskapsutredningen tillställdes således uppenbarligen inte domstolen. Det bör dock konstateras att bl.a. klagandens adress framgick av dessa bilagor.

Enligt min uppfattning hade G:s barnatillsyningsman således inte till fullo utfört de uppgifter som nämns på henne enligt lagen om faderskap. I lagen om faderskap föreskrivs det nämligen att protokollet över faderskapsutredningen ska tillställas domstolen tillsammans med en ansökan om stämning i ett ärende som gäller fastställande av faderskap. Ifall protokollet över faderskapsutredningen hade fo-

gats till stämningssökanden hade tingsrätten kanske uppmärksammat på frågan om fastställande av faderskapet i enlighet med lagen om faderskap. Å andra sidan borde tingsrätten dock ha iakttagit lagen oavsett vilka handlingar som lämnades in till den.

Det skulle ha varit relativt lätt att åtgärda avsaknaden av protokollet över faderskapsutredningen, eftersom tingsrätten kunde ha bett barnatillsyningsmannen komplettera handlingarna med protokollet.

Jag uppmärksammar för framtiden E:s barnatillsyningsman på att ett protokoll över faderskapsutredningen ska fogas till en ansökan om stämning i ett ärende som gäller fastställande av faderskap. Detta beslut ska delges barnatillsyningsmannen för kännedom.

Enligt statistiken fastställdes år 2009 mindre än 0,3 % av de fastställda faderskapen i Finland genom talan vid domstol (Institutet för hälsa och välfärd; statistik över vårdnaden om och underhåll för barn 2009, www.thl.fi). I en liten kommun är således sannolikheten för att en faderskapstalan väcks mycket liten. En faderskapstalan som har en internationell koppling torde vara ännu mer sällsynt. Jag anser därför att det är önskvärt att man i kommunen anlitar utomstående expertis i samband med dessa ärenden.

3.3.3

Tingsrättens förfarande i faderskapsärendet

Det ärende som inleddes genom barnatillsyningsmannens ansökan tilldelades vid B tingsrätt notarien D, som utförde sin domstolspraktik vid tingsrätten. Tingsrättens begäran om komplettering av handlingarna och bemötandet av begäran har behandlats ovan. Angående detta kan man sammanfattningsvis konstatera att tingsrätten alltså fick en kopia av barnets engelska födelseattest, bestyrkt av den utfärdande myndigheten, samt sannolikt en kortfattad utredning av ambassaden om att det i Storbritannien inte finns något motsvarande förfarande för fastställande av faderskap som i Finland och i de övriga nordiska länderna.

Av utredningen framgår det att tingsrätten inte begärde att handlingarna skulle kompletteras med protokollet över faderskapsutredningen, vilket enligt 27 § i lagen om faderskap ska fogas till en ansökan om stämning i ett ärende som gäller fastställande av faderskap.

Tingsrätten meddelade sitt beslut [datum] 2006. För faderskapsärendets del fastställde tingsrätten i beslutet klagandens faderskap i förhållande till det äldre barnet. Jag har redogjort för saken ovan. Jag konstaterar ytterligare att motiveringen till B tingsrätts beslut i faderskapsärendet enligt min åsikt är mycket knapphändig.

Enligt min uppfattning handlade tingsrätten lagstridigt i faderskapsärendet. Jag specificerar nedan i punkt 3.6 bristerna för notariens del. I detta sammanhang konstaterar jag dock att det med tanke på tillgodoseendet av det rättsskydd som hör till de grundläggande fri- och rättigheterna är mycket allvarligt att ärendet enligt utredningen inte alls delgavs klaganden, vars faderskap fastställdes i ärendet.

3.4

Underhållsärendet

3.4.1

Lagstiftning och rättsregler gällande underhåll för barn med avseende på det aktuella fallet

I motsats till vad som gäller faderskapsärenden, kan domar och fastställda avtal om underhåll i Finland erkännas i enlighet med gällande internationella avtal och EU-förordningar. Med stöd av dem kan man i Finland också driva in underhållsbetalningar för utomlands bosatta barn som är berättigade till underhållsbidrag. Domar och avtal om underhåll som fastställts i Finland kan likaså erkännas och verkställas utanför Finland. Mellan Finland och Storbritannien är det möjligt att tillämpa den i Haag år 1973 ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av beslut angående underhållsbidrag samt Europeiska unionens förordning 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, nedan *Bryssel I-förordningen*, som också gäller erkännande och verkställighet av domar som gäller underhållsbidrag. Jag har redan ovan redogjort för utrikesministeriets uppgift att fungera som centralmyndighet vid indrivningen av underhållsbidrag.

Indrivningen av underhållsbidrag hör i Finland oftast samman med betalning av underhållsstöd för ett barn i sådana fall där den underhållsskyldige har försummat att betala underhållsbidrag. Detta system har ändrats en aning efter de aktuella händelserna, i och med att lagen om underhållsstöd trädde i kraft den 1 april 2009. Vid den aktuella tidpunkten beviljades underhållsstödet av den kommunala socialvårdsmyndigheten. Då underhållsstöd beviljades övergick rätten att driva in underhållsbidraget samtidigt till denna myndighet. En förutsättning för att underhållsstöd skulle beviljas var att det fanns ett sådant beslut eller avtal om underhållsbidrag med stöd av vilket socialvårdsmyndigheten kunde vidta indrivningsåtgärder i den stat där den underhållsskyldige hade sin hemort (2, 3, 5 och 15 § i lagen om underhållstrygghet).

År 2009 överfördes alla underhållsstödsärenden till Folkpensionsanstalten, som nuförtiden sköter betalningen av underhållsstöd och svarar för indrivningen av underhållsbidrag. I övrigt bevarades systemet i huvuddrag oförändrat.

I det aktuella fallet hade alltså modern redan tidigare ansökt om underhållsstöd hos Helsingfors socialverk, men en tjänsteinnehavare vid socialverket hade förkastat ansökan eftersom man vid Helsingfors socialverk inte ansåg att det *Consent Order*-förlikningsbeslut som meddelats av distriktsrätten i K var gällande. Ifall förlikningsbeslutet hade ansetts vara gällande skulle underhållsstöd uppenbarligen ha kunnat beviljas, eftersom förutsättningen för beviljande av underhållsstöd var att underhållsavgörandet var verkställbart i den stat där den underhållsskyldige hade sin hemort, i detta fall i England (2 § 1 punkten i lagen om underhållstrygghet, som var gällande vid den aktuella tidpunkten). Förlikningsbeslutet kunde också ha erkänts med stöd av Bryssel I-förordningen, till och med utan något särskilt förfarande, eftersom det inte krävs att erkännandet fastställs av domstolen i sådana fall där ärendet inte är oklart och verkställighet inte inleds i den berörda staten. Moderns ansökan om underhållsstöd skulle i detta fall högst troligt ha bifallits redan vid Helsingfors socialverk och saken skulle då inte längre ha varit aktuell efter att modern och barnen flyttat till G.

Eftersom underhållsstöd emellertid inte kunde beviljas och grunden för betalningen av underhållsbidrag var oklar, började barnatillsyningsmannen i G kommun behandla ärendet på det sätt som jag redogjort för ovan.

Klaganden hade å sin sida föreslagit ett tillvägagångssätt där man med myndigheternas bistånd skulle sträva efter att nå ett avtal eller en förlikning (brev [datum] 2006 till finska ambassaden). Detta önskemål framförde klaganden också i sitt klagomål. Enligt vad som framgår av brevet från Finlands ambassad i London (daterat [datum] 2006) verkar det emellertid som om ett avtal eller en förlikning inte skulle ha kunnat utgöra grund för betalningen av underhållsstöd. Enligt den utredning som gavs av G:s barnatillsyningsman var modern inte heller längre villig att fortsätta med avtalsunderhandlingarna. Barnatillsyningsmannen lämnade således in den ovan nämnda ansökan till tingsrätten.

I enlighet med vad som konstaterats ovan hade tingsrätten först begärt att ansökan skulle kompletteras. Därefter erkände tingsrätten för underhållsbidragets del det *Consent Order*-förlikningsbeslut som meddelats av distriktsrätten i K. Erkännandet grundade sig enligt tingsrättens beslut på Bryssel I-förordningen.

Barnatillsyningsmannen i G kommun hade avsett att fastställandet av underhållsbidrag för barnen skulle behandlas som ett nytt ärende. I detta fall borde emellertid klaganden ha instämts som svarande i ärendet. För det äldre barnets del hörde underhållsärendet samman med det faderskapsärende som samtidigt var under behandling. Eftersom ett ärende som gäller fastställande av underhållsbidrag är ett sådant tvistemål där förlikning är tillåten, skulle den fortsatta behandlingen också ha påverkats av svarandens inställning till saken.

I det aktuella ärendet borde domstolens internationella behörighet också ha blivit föremål för bedömning. Enligt Bryssel I-förordningen är domstolen i den stat där barnet har sitt hemvist internationellt behörig i ett ärende som gäller underhåll för barn. Domstolens internationella behörighet kan också grunda sig på ett faderskapsärende som behandlas i samma sammanhang (artikel 5.2 i Bryssel I-förordningen). När det gäller lagvalet rekommenderas det i rättslitteraturen att lagen i domstolsstaten eller i den stat där barnet har sitt hemvist ska tillämpas, dvs. i detta fall Finlands lag. (Se Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 5/1994 angående revidering av Finlands internationella familjerätt, s. 77, Gottberg: Perhesuhteet ja lainsäädäntö, Åbo 2005, s. 208, eller 2008 års upplaga av samma verk, s. 226. Den tillämpliga lagen kommer i framtiden att bestämmas på basis av rådets förordning (EG) nr 4/2009 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet. Denna förordning trädde i kraft den 30 januari 2009 och den börjar tillämpas från och med den 18 juni 2011. Enligt förordningen bestäms lagvalet på basis av 2007 års Haagprotokoll. RP 144/2010, s. 2–3.)

När det gäller fastställandet av underhållsbidrag enligt finsk lag hänvisar jag t.ex. till Gottbergs ovan nämnda verk (2005 års upplaga s. 179–190, 2008 års upplaga s. 194 f.). Ifall underhållsbidragets belopp skulle ha varit stridigt, skulle den tidigare fastställda förlikningen otvivelaktigt ha varit av betydelse vid bedömningen av beloppet.

Ifall frågan om erkännandet är tvistig är det enligt Bryssel I-förordningen möjligt att avgöra frågan genom samma förfarande som iaktas då en dom förklaras verkställbar (artikel 33.2). Detta förfarande kallas också *exekvaturförfarande*. Förfarandet regleras i avsnitt 2 och 3 i kapitel II i Bryssel I-förordningen. Det förefaller som om B tingsrätt skulle ha avsett detta förfarande i det aktuella fallet, eftersom det inte var fråga om verkställighet i Finland och ett erkännande av beslutet i övrigt inte förutsatte ett domstolsförfarande (artikel 33.1). Tingsrätten hänvisade i beslutsmotiveringen till ovan nämnda artikel 33 och därutöver även till artikel 55 i förordningen. Den sist nämnda artikeln innehåller föreskrifter om intyg över giltigheten eller verkställbarheten av det beslut som ska erkännas samt om

andra likvärdiga handlingar. Jag återkommer nedan till detta. I detta sammanhang konstaterar jag endast att också denna bestämmelse tillämpas i samband med det nämnda exekvaturförfarandet.

Vid det exekvaturförfarande som avses i Bryssel I-förordningen erkänns en utländsk dom i förstafasen enbart på basis av skriftliga handlingar. (Då förfarandet gäller en tvistig fråga om erkännande ska man av allt att döma kunna avvika från den behörighetsgrund som enligt artikel 39.2 gäller i samband med exekvaturförfarandet och som innebär att domstolen på svarandens hemort eller verkstälighetsorten är behörig). I detta skede har svaranden inte rätt att bli hörd (artiklarna 40–42). Domstolen ska dock försäkra sig om äktheten av den handling som ska erkännas (artikel 53). I detta syfte kan domstolen begära ett sådant intyg som avses i artikel 54 i förordningen från den stat där beslutet meddelats. Om domstolen emellertid anser att ärendet har utretts tillräckligt väl, kan den befria sökanden från skyldigheten att ge in ett sådant intyg (artikel 55.1).

I den andra fasen ska beslutet om erkännande delges sökandens motpart (artikel 42.2). En motpart som bor i ett annat land har inom två månader efter att ha delgetts beslutet möjlighet att besvara sig över beslutet hos en högre domstol. När det är fråga om ett beslut som meddelats i Finland ska besvärshandlingarna tillställas den behöriga hovrätten (artikel 43.5 och bilaga III). Ifall sökandens motpart anför besvär över beslutet, ska ärendet behandlas på nytt i enlighet med de bestämmelser som gäller en kontradiktorisk rättegång, vilket innebär att hovrätten ska ge både sökanden och dennes motpart tillfälle att bli hörda (artikel 43.3). Ärendet kan undersökas i den omfattning som anges i artiklarna 34 och 35 i förordningen. Med anledning av ett beslut om erkännande i den första fasen får endast säkerhetsåtgärder vidtas mot motpartens egendom innan den frist som föreskrivs för delgivningsförfarandet och ändringssökandet har löpt ut och ett eventuellt hovrättsbeslut har meddelats (artikel 47.3).

Vid B tingsrätt erkändes bestämmelserna om underhåll för barnen i det ovan nämnda *Consent Order*-förlikningsbeslutet i enlighet med den första fasen i det exekvaturförfarande som regleras i förordningen. Beslutet delgavs dock uppenbarligen inte klaganden, som var motpart i ärendet, på det sätt som krävs enligt förordningen. Ärendets behandling verkar till denna del inte ha slutförts. I det beslut som meddelats [datum] 2006 hade B tingsrätt dock, enligt den kopia som erhöles från utrikesministeriet, [datum] 2006 gjort en anteckning om att beslutet vunnit laga kraft.

Det faktum att tingsrättens förfarande således endast omfattade den första fasen av det exekvaturförfarande som avses i Bryssel I-förordningen framgår emellertid inte av beslutet. Beslutet hade för underhållsbidragets del uppenbarligen betraktats som ett sådant materiellt-rättsligt beslut genom vilket underhållsbidraget för barnen hade fastställts.

Tingsrätten förpliktade i sitt beslut klaganden att betala underhållsbidrag retroaktivt från och med [datum] 2005, dvs. från en tidpunkt som inföll ca åtta månader före [datum] 2006, då ärendet anhängiggjordes vid tingsrätten. Enligt det *Consent Order*-förlikningsbeslut som hade meddelats [datum] 2003 skulle underhållsbidrag för barnen betalas från och med den dag då förlikningsbeslutet meddelades. I barnatillsyningsmannens ansökan till tingsrätten konstaterades det att modern och barnen inte fått några underhållsbetalningar sedan [datum] 2005. Det datum från och med vilket underhållsbidraget enligt det ovan nämnda beslutet skulle betalas grundar sig uppenbarligen i sak på detta faktum. I finsk lag finns föreskrifter om retroaktiv betalning av underhållsbidrag för barn i 10 § 2 och 3 mom. i lagen om underhåll för barn.

På basis av det ovan nämnda beslutet beviljade socialväsendet i B stad uppenbarligen modern underhållsstöd för båda barnen år 2006. Klaganden uppger att han fick en kopia av beslutet [datum] 2006. Enligt utrikesministeriets handlingar inleddes indrivningen av underhållsbidrag år 2008. Klaganden fick förmodligen också i detta sammanhang information om tingsrättens beslut. Av utrikesministeriets handlingar framgår det att socialväsendet i B stad hade sänt en ansökan om indrivning [datum] 2008.

Det framgår dock inte av någon av de kopior eller avskrifter av beslutet som jag haft till mitt förfogande hur klaganden kunde ha fört ärendet till hovrätten för prövning på det sätt som avses i Bryssel I-förordningen.

3.4.2

Barnatillsyningsmannens förfarande i underhållsärendet

Enligt 13 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn har barnatillsyningsmannen i samband med en talan om fastställande av faderskap även rätt att yrka på att underhållsbidrag ska fastställas för barnet. Då barnatillsyningsmannen för talan om fastställande av faderskap är denne också enligt 18 § i socialvårdsförordningen skyldig att samtidigt yrka på underhållsbidrag för barnet, om inte barnets vårdnadshavare motsätter sig underhållsyrkandet. Enligt 24 § i den lag om underhållstrygghet som var gällande vid den aktuella tidpunkten hade den kommunala socialvårdsmyndigheten dessutom rätt att föra talan om fastställande av underhållsbidrag för barnet även i andra fall än i samband med en faderskapstalan, ifall barnet löpte fara att bli utan underhåll och någondera föräldrarnas skyldighet att betala underhåll inte hade fastställts. (En motsvarande bestämmelse finns nuförtiden i 27 f § i socialvårdslagen). Barnatillsyningsmannen hade således rätt att föra talan om underhåll för båda barnens del.

Den dåvarande barnatillsyningsmannen i G ombads ge en utredning angående den ansökan hon lämnat in till tingsrätten. Helsingfors socialverk hade ju på sätt och vis anvisat barnatillsyningsmannen att yrka på underhållsbidrag i form av ett nytt ärende. Tingsrätten utgick emellertid vid ärendets behandling från att det var fråga om erkännande av den förlikning som underrätten i K fastställt genom sitt beslut. Helsingfors socialverk har lång erfarenhet av ärenden som gäller i indrivning av utländska underhållsbidrag och behandling av utländska faderskapsärenden. Underhållsskyddschef Tuuja Miettälä, som hade undertecknat brevet till modern, har bl.a. varit medlem i olika arbetsgrupper vid justitieministeriet och social- och hälsovårdsministeriet samt fungerat som sakkunnig i riksdagens utskott.

I sin utredning hänvisade G:s barnatillsyningsman till att det i den ansökan hon upprättat konstaterades att det tidigare avgörandet inte var gällande i Finland. Bifogat till ansökan fanns också ett brev av Helsingfors underhållsskyddschef, där saken belystes ännu tydligare. Det *Consent Order*-förlikningsbeslut som meddelats av underrätten i K hade fogats till ansökan därför att modern ansåg att det belopp som där fastställts för underhållsbidraget var acceptabelt och motsvarade den underhållsskyldiges underhållsförmåga.

Följande utdrag är citat ur den ursprungliga ansökan som barnatillsyningsmannen lämnade in till B tingsrätt (namnen är strukna):

”I egenskap av barnatillsyningsman i G kommun anhåller jag om att tingsrätten ska fastställa faderskapet i fråga om (det äldre) barnet samt underhållsbidraget för båda barnen.” ... ”Fa-

derskapet har erkänts i England och det finns en dom angående underhållsbidraget, men dessa är inte gällande i Finland.” ... ”Enligt modern har den underhållsskyldige ett jobb och en god lön. Hon anser att tingsrätten bör fastställa underhållsbidraget till samma belopp som anges i den första domen, dvs. till - - - £/barn/månad.”

Enligt min uppfattning kan denna ansökan kanske anses vara en aning ospecifik. I ansökan konstateras det att det finns en dom angående underhållsbidraget, men att den inte är gällande i Finland. På basis av denna mening kan läsaren få den uppfattningen att det finns en giltig dom angående underhållsbidraget som dock inte är gällande i Finland. Den mening i vilken tingsrätten ombes fastställa underhållsbidraget till samma belopp som i det tidigare avgörandet och där det hänvisas till den underhållsskyldiges lön och arbetsplats ger dock enligt min åsikt tydligt vid handen att man ber om ett nytt s.k. grundavgörande för underhållsbidragets del.

I ett telefonsamtal med undertecknade föredragande konstaterade före detta barnatillsyningsmannen i G att hon väntat sig att tingsrätten enligt sin egen prövning skulle begära tilläggsutredning i ärendet. Barnatillsyningsmannen ansåg att informationsutbytet med tingsrätten i samband med detta ärende varit förvånansvärt begränsat.

På basis av utredningen anser jag inte att det finns skäl att misstänka att barnatillsyningsmannen skulle ha handlat lagstridigt eller försummat sina skyldigheter i ärendet på ett sådant sätt som skulle föranleda åtgärder från min sida.

3.4.3

Tingsrättens förfarande i underhållsärendet

3.4.3.1

Sökandens skyldighet att ge in ett intyg i enlighet med Bryssel I-förordningen

Enligt Bryssel I-förordningen ska en part som lämnar in en ansökan om ett exekvaturförfarande ge in ett sådant intyg som avses i bilagan till förordningen, vilket utfärdats av domstolen eller den behöriga myndigheten i den stat där domen meddelats. Enligt bilagan ska intyget bl.a. innehålla uppgifter om verkställbarheten av den dom som ska erkännas (artiklarna 53 och 54, bilaga V till förordningen). Ifall intyget saknas, kan den domstol som behandlar exekvaturärendet fastställa en tidsfrist för sökanden inom vilken denne ska ge in intyget. Domstolen kan också godta andra likvärdiga handlingar istället för det intyg som avses i förordningen eller, om den anser att ärendet har utretts tillräckligt väl, helt och hållet befria sökanden från skyldigheten att ge in ett intyg (artikel 55.1 i förordningen).

Av handlingarna framgår det att ett ovan nämnt intyg inte fanns bifogat till barnatillsyningsmannens ansökan. Som bilaga till ansökan fanns dock ett brev som underhållsskyddschefen vid Helsingfors socialverk sänt till modern. Av brevet framgick bl.a. följande:

” Jag har från K County Court fått ett meddelande om att det tidigare domstolsbeslutet har upphävts genom CSA:s (=Child Support Agency) beslut och inte längre kan sättas i kraft. Jag har emellertid sänt en begäran om tilläggsuppgifter till domstolen, men inte ännu fått något svar. Följaktligen ska också underhållsbidraget för båda barnen fastställas antingen genom avtal eller genom ett domstolsbeslut. Jag uppmanar Er att i faderskaps- och underhållsärendet vända Er till barnatillsyningsmannen i G.”

Med anledning av underhållsskyddschefens brev hade tingsrätten såvitt jag kan se en välgrundad anledning att ifrågasätta *Consent Order*-förlikningsbeslutets giltighet. Med beaktande av detta brev borde ärendet enligt min uppfattning inte ha ansetts vara utrett på ett sådant sätt att tingsrätten med fog kunde befria sökanden från skyldigheten att ge in ett sådant intyg som avses i artikel 54 i Bryssel I-förordningen. Sökanden borde alltså ha uppmanats ge in ett sådant intyg eller en annan likvärdig utredning, av vilken *Consent Order*-förlikningsbeslutets verkställbarhet skulle ha framgått. B tingsrätts beslut innehåller inget omnämnande av varför domstolen inte begärde något sådant intyg. Enligt vad som framgår av beslutet verkar det vara möjligt att tingsrätten inte alls beaktade förordningens bestämmelser om intyget.

Enligt artikel 55.2 i förordningen ska en översättning av handlingen ges in om domstolen eller den behöriga myndigheten begär det. Översättningen ska vara bestyrkt av en person som är behörig därtill i någon av EU:s medlemsstater. I sin kompletteringsbegäran bad tingsrätten sökanden lämna in en översättning av *Consent Order*-förlikningsbeslutet samt av födelseattesten. Översättningar av dessa handlingar lämnades in till tingsrätten.

3.4.3.2

Delgivning till sökandens motpart

Såsom jag konstaterat ovan genomfördes den första fasen av exekvaturförfarandet vid B tingsrätt. Tingsrätten skötte däremot inte delgivningen i enlighet med Bryssel I-förordningen, vilket inte heller sökanden gjorde. Det verkar därmed som om förfarandet inte skulle ha slutförts.

I sitt utlåtande i ärendet hänvisade tingsrättens lagman C också till att det inte finns några föreskrifter om delgivningsskyldigheten.

I Bryssel I-förordningen bestäms det inte heller vem som är skyldig att utföra delgivningen, utan denna fråga har lämnats öppen för att regleras i medlemsstaternas lagstiftning. Enligt 11 kap. i rättegångsbalken ska domstolen svara för delgivningen, men domstolen kan också på begäran av en part anförtro parten delgivningen, om det finns anledning till det (11 kap. 1 och 2 §). Rättegångsbalkens bestämmelser ska dock inte iaktas ifall något annat föreskrivs om saken. I Finland finns ingen särskild lagstiftning om delgivning i enlighet med Bryssel I-förordningen. I rättslitteraturen konstateras det i fråga om Brysselkonventionen, som föregick förordningen, att sökanden ansvarar för delgivningen och att det är brukligt att informera om detta i förordnandet om exekvaturförfarandet. I samma sammanhang har det dock konstaterats vara ändamålsenligare att domstolen själv svarar för delgivningen, eftersom besvärstiden annars kan fortgå i det oändliga. Enligt rättslitteraturen finns det inte i lagstiftningen något hinder för att domstolen utför delgivningen (*Risto Koulu: Täytäntöönpano Luganon ja Brysselin sopimuksen perusteella*, Helsingfors 1996, s. 205).

Enligt min uppfattning borde tingsrätten i sitt beslut åtminstone ha gett sökanden anvisningar om att hon skulle sköta delgivningen till motparten vid äventyr att beslutet annars inte blev bindande för denne eller verkställbart i det land där exekvatur hade sökts.

Med tanke på tillgodoseendet av det rättsskydd som hör till de grundläggande fri- och rättigheterna (21 § i grundlagen) skulle det enligt min åsikt emellertid ha varit bättre ifall domstolen själv hade skött delgivningen. Detta förfarande skulle enligt min uppfattning ha harmonierat med det faktum att dom-

stolen i Finland även i andra fall har till uppgift att sköta delgivningen och meddela anvisningar för ändringssökande.

För underhållsärendets del var slutresultatet således att tingsrätten förpliktade klaganden att betala underhållsbidrag till det belopp som fastställts i domstolens förlikningsbeslut, trots att sökanden hade lagt fram uppgifter om att förlikningsbeslutet inte längre var gällande. Tingsrätten ansåg emellertid att frågan om förlikningsbeslutets giltighet var så klar att tingsrätten inte begärde någon tilläggsutredning i ärendet, trots att detta föreskrivs som huvudregel i samband med det tillämpade förfarandet.

Den föreskrivna delgivningen av ärendet till motparten blev beroende av sökanden, som emellertid inte gavs några anvisningar om saken. Slutligen hade det felaktigt konstaterats att beslutet vunnit laga kraft.

3.5

Anteckningen om att beslutet vunnit laga kraft

Bland de handlingar som erhållits till påseende från utrikesministeriet finns en kopia av en bestyrkt avskrift av det beslut som B tingsrätt meddelade [datum] 2006. Kopian hör samman med den ansökan om indrivning av underhållsbidrag som sänts till centralmyndigheten i England. Kopian innefattar en anteckning om att beslutet vunnit laga kraft. Anteckningen är daterad [datum] 2006. Bland handlingarna finns också en kopia av beslutets officiella översättning till engelska, där samma anteckning om laga kraft ingår, översatt till engelska.

Klaganden uppger att han delgavs beslutet då barnatillsyningsmannen i B sände honom en kopia av beslutet [datum] 2006. Enligt vad som framgår av utredningen verkar det sannolikt att delgivningen föranleddes av den ansökan om underhållsstöd som modern lämnat in till socialväsendet i B.

Anteckningen om att beslutet hade vunnit laga kraft gjordes ungefär en månad efter att beslutet meddelades. Det exekvaturförfarande som avses i Bryssel I-förordningen verkade emellertid inte ännu ha slutförts då anteckningen gjordes. Förfarandet gällde de underhållsbidrag som fastställts i beslutet. Enligt förordningen skulle klaganden efter att ha delgetts beslutet ännu i två månader ha haft rätt att lämna in besvär över beslutet till hovrätten (artikel 43.5 i Bryssel I-förordningen). Vid den tidpunkt då anteckningen gjordes kunde det såvitt jag kan se inte ha funnits någon dokumentation på att beslutet delgetts sökandens motpart.

På grund av anteckningen om att beslutet vunnit laga kraft blev beslutet för underhållsbidragets del verkställbart i Finland. Enligt artikel 47.3 i Bryssel I-förordningen skulle man dock på basis av beslutet endast ha fått vidta säkerhetsåtgärder mot egendomen under den nämnda tvåmånadersfristen. Därefter skulle verkställighet såvitt jag kan se ha varit möjlig under förutsättning att klaganden inte hade besvärat sig över beslutet hos hovrätten.

Enligt min uppfattning handlade tingsrätten lagstridigt då beslutet försågs med en anteckning om att det vunnit laga kraft.

I 21 § i Finlands grundlag garanteras var och en rätt till en rättvis rättegång, som innefattar rätten att bli hörd, rätten att få ett motiverat beslut och rätten att söka ändring (RP 309/1993, s. 74).

B tingsrätts beslut verkar enligt utredningen för klagandens del ha inneburit att det ärende som gällde hans faderskap och skyldighet att betala underhåll hade behandlats och avgjorts samt antecknats som lagakraftvunnet utan hans vetskap, utan att han getts möjlighet att påverka saken och utan att han haft möjlighet att söka ändring i beslutet. Enligt min uppfattning försummade tingsrätten därmed

den skyldighet som åläggs det allmänna i 22 § i grundlagen att tillgodose det rättsskydd som ingår i de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Trots att det är uppenbart att anteckningen om att beslutet vunnit laga kraft för underhållsbidragets del gjorts i strid med lag, är det oklart vem som ansvarar för detta fel. Av anteckningen framgår det att den gjorts vid tingsrättens kansli av en person som förordnats till det. I detta sammanhang verkar det således också vara ifrågasatt huruvida den kanslipersonal som gjorde anteckningar om att besluten vunnit laga kraft hade fått tillräcklig handledning med tanke på dylika fall.

Vid justitieombudsmannens kansli fick man i september 2010 kännedom om anteckningen om att beslutet vunnit laga kraft. Verksamheten vid B tingsrätt hade emellertid upphört redan den 1 januari 2010.

Jag anser att det till denna del inte längre är motiverat att i större utsträckning utreda förfarandet vid B tingsrätt eftersom tingsrättens verksamhet redan har upphört. Därför föranleder ärendet inte några andra åtgärder från min sida än att jag delger C, som vid den aktuella tidpunkten fungerade som lagman vid B tingsrätt, min ovan angivna uppfattning om det lagstridiga förfarandet.

3.6

Notarie D:s förfarande

Vid B tingsrätt förordnades notarien D, som utförde sin domstolspraktik vid tingsrätten, att behandla barnatillsyningsmannens ansökan som gällde faderskaps- och underhållsärendet. D har gett följande utredning angående ärendet:

"A:s faderskap till det äldre barnet hade blivit fastställt i England och det fanns ett domstolsavgörande om underhållet av barnen. Därmed ansågs det inte vara nödvändigt att höra A under processen, speciellt då det ur ansökan, som G kommuns socialväsande gjort, framgår att A inte var villig att underteckna de handlingar gällande avtal om underhåll samt fastställande av faderskap som sökanden skickat till A. Ur G kommuns ansökan framgick inte A:s adress. Tingsrätten hade således inte A:s adressuppgifter, varvid han inte kunde delges beslutet."

I sin utredning redogjorde D alltså för orsakerna till att klaganden inte hade hörts under rättegången eller kunde delges beslutet. D:s uppfattning om att tingsdomaren på basis av vad som framförts i den handling genom vilken ärendet anhängiggjorts skulle kunna bedöma att motparten inte behöver höras i ett faderskapsärende grundar sig inte på lag. I 26 § 5 mom. i lagen om faderskap finns föreskrifter om de förutsättningar under vilka stämningen i samband med en faderskapstalan kan delges genom en kungörelse i officiella tidningen.

Jag anser att D handlade lagstridigt i faderskapsärendet i och med att klaganden, vars faderskap fastställdes, inte i något skede gavs tillfälle att bli hörd i ärendet.

I faderskapsärendet handlade D enligt min uppfattning också lagstridigt i och med att han fastställde faderskapet med stöd av en sådan bestämmelse i lagen om faderskap som inte är tillämplig på fastställande av faderskap vid domstolen. Det är inte heller genom erkännande möjligt att fastställa faderskapet enbart med stöd av denna bestämmelse. Såvitt jag kan förstå hade D för avsikt att erkänna det utländska faderskapsavgörandet. Vid den aktuella tidpunkten var det emellertid inte i Finland

möjligt att erkänna andra faderskapsavgöranden än sådana som meddelats eller fastställts i något av de nordiska länderna. Nordiska avgöranden var gällande även utan särskilt erkännande (enligt lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden).

För underhållsärendets del konstaterar jag följande. I den ansökan som gjordes av barnatillsyningsmannen i G avsåg sökanden inte att det underhållsbidrag som fastställts i det bifogade *Consent Order*-förlikningsbeslut som gällde förlikningen mellan klaganden och modern skulle erkännas, eftersom det av den utredning som barnatillsyningsmannen hade tillgång till framgick att förlikningsbeslutet inte längre var gällande och att det således inte heller längre var verkställbart. Såvitt jag kan se fanns det dock inte något hinder för en tolkning enligt vilken tingsrätten trots detta skulle utreda huruvida domstolens *Consent Order*-förlikningsbeslut var gällande i enlighet med det förfarande som avses i Bryssel I-förordningen. D handlade således enligt min uppfattning inte lagstridigt då han började behandla underhållsärendet i enlighet med det exekvaturförfarande som regleras i Bryssel I-förordningen.

Notarie D betraktade emellertid frågan om *Consent Order*-förlikningsbeslutets giltighet som så klar att han inte ansåg att det var nödvändigt att kräva att sökanden skulle ge in ett sådant intyg som avses i artikel 55 i Bryssel I-förordningen eller godta liknande dokumentation bl.a. i fråga om förlikningsbeslutets verkställbarhet. Enligt min uppfattning skulle han dock ha haft skäl att handla på ett annat sätt.

Såvitt jag kan förstå har domstolen likväl till denna del prövningsrätt vid tillämpningen av förordningen och D handlade således enligt min uppfattning inte heller i detta avseende lagstridigt.

Jag uppmärksammar emellertid vicehäradshövding D på att verkställbarheten för utländska beslut ska utredas enligt det förfarande som föreskrivs i Bryssel I-förordningen.

I Finlands lagstiftning finns såvitt jag vet inga särskilda bestämmelser om vem som getts i uppgift att på det sätt som avses i artikel 42.2 i Bryssel I-förordningen delge sökandens motpart ett beslut om erkännande som meddelats i Finland. I förordningen har denna fråga lämnats öppen för att regleras i medlemsstaternas lagstiftning. Enligt 11 kap. i rättegångsbalken är utgångspunkten att domstolen ska svara för delgivningen, men domstolen kan också på begäran av en part anförtro parten delgivningen, om det finns anledning till det (11 kap. 1 och 2 §). I rättslitteraturen rekommenderas det att domstolen ska sköta delgivningen, men samtidigt har det konstaterats att delgivningen i praktiken ofta har anförtrotts sökanden.

Med tanke på tillgodoseendet av det grundlagsenliga rättsskyddet för de barn som var parter i ärendet borde D enligt min uppfattning åtminstone ha gett barnatillsyningsmannen, som var sökande i ärendet, anvisningar om att denne skulle delge klaganden beslutet på det sätt som avses i artikel 42.2 i förordningen, vid äventyr att beslutet annars inte skulle få de rättsverkningar som föreskrivs i förordningen. För detta talar enligt min uppfattning också det faktum att barnatillsyningsmannen, som var sökande i ärendet, inte själv är jurist och inte heller hade möjlighet att anlita något biträde med juristutbildning i samband med rättegången.

Med tanke på tillgodoseendet av det rättsskydd som hör till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna för de barn som var berättigade till underhåll skulle det dock enligt min uppfattning ha varit bättre ifall domstolen själv hade skött delgivningen.

Eftersom domstolen inte drog försorg om att antingen domstolen eller sökanden svarade för delgivningen till klaganden i enlighet med artikel 42.2 i Bryssel I-förordningen anser jag att D försummade att svara för slutförandet av ärendets behandling och för tillgodoseendet av barnens rättsskydd i ärendet.

3.7

Lagman C:s förfarande

I 17 § i tingsrättslagen finns föreskrifter om de ärenden som tingsrättens lagman får förordna att en notarie som utför domstolspraktik ska behandla ensam.

Enligt 17 § 1 mom. i tingsrättslagen – dvs. enligt dess lydelse [datum] 2006 – skulle lagmannen enligt min uppfattning inte ha fått förordna att notarien ensam skulle behandla faderskapstalan. Enligt momentet fick en notarie ensam behandla inskrivningsärenden, ansökningsärenden samt sådana tvistemål som gällde enkla fordringar, återställande av besittning eller ett rubbat förhållande eller vräkning (17 § 1 mom. 1 b-punkten och 2 a- och c-punkten i tingsrättslagen, jfr 5 kap. 3, 17 och 27 a § i rättegångsbalken). Enligt min mening hör faderskapstalan inte till någon av dessa kategorier.

I 17 § 2 mom. i tingsrättslagen konstateras det vidare att en notarie inte får förordnas att ensam behandla ett mål som på grund av sin art eller sin omfattning bör anses vara svårt att avgöra.

Lagman C vid B tingsrätt uppmanades uppmärksamma 17 § i tingsrättslagen i sitt utlåtande. Lagmannen konstaterade att det närmast är fråga om ostridiga ärenden vid det förfarande som avses i Bryssel I-förordningen. *”Av artikel 36 i samma förordning stadgas även att en utländsk dom aldrig får omprövas i sak. Det är således närmast typen av ärenden som avses i tingsrättslagen 17 §. Ej heller kan ärendet enligt vår uppfattning anses vara svårt att avgöra endast på den grund att det gäller tillämpning av internationella bestämmelser.”*

I sitt utlåtande tog lagmannen dock inte ställning till faderskapsärendets behandling. De ovan angivna problem som hänför sig till beslutet visar enligt min uppfattning att ärendet också med avseende på Bryssel I-förordningens tillämpning var alltför svårt för att avgöras av en notarie.

Då notarierna tilldelas ärenden ska man enligt min åsikt bedöma ärendenas faktiska svårighetsgrad. Även om barnatillsyningsmannen hade rubricerat den handling hon lämnade in till tingsrätten som en ansökan, borde en erfaren domare enligt min uppfattning ha observerat att fastställandet av faderskap inte kunde behandlas som ett ansökningsärende. Vidare kunde man på basis av ansökan och dess bilagor sluta sig till att den fastställda förlikningens giltighet inte var ostridig, trots att barnatillsyningsmannen för underhållsbidragets del hade presenterat en kopia av den förlikning som fastställts av domstolen och som eventuellt kunde erkännas enligt Bryssel I-förordningen.

Med beaktande av allt som anförts ovan borde ärendet enligt min uppfattning ha anförtrots en erfaren domare.

Jag anser att lagman C handlade i strid med 17 § i tingsrättslagen i detta ärende.

4 ÅTGÄRDER

4.1 Lagman C

Jag anser att lagmannen vid B tingsrätt, C, nuförtiden - - -, handlade i strid med 17 § i tingsrättslagen på det sätt som anges ovan i punkt 3.7. Jag delger honom denna uppfattning och sänder honom i detta syfte en kopia av mitt beslut.

Jag delger honom också min uppfattning om det lagstridiga förfarandet vid B tingsrätt, som refererats ovan i punkt 3.5.

4.2 Notarie D

Notarie D, nuförtiden vicehäradshövding och - - -, handlade enligt min uppfattning lagstridigt i de frågor som uppräknas ovan i punkt 3.6. Eftersom D avgjorde ärendet i egenskap av notarie, nöjer jag mig med att delge honom min uppfattning om det lagstridiga förfarandet. I detta syfte sänder jag honom en kopia av mitt beslut.

Jag uppmärksammar samtidigt vicehäradshövding D på Bryssel I-förordningens tillämpning, i enlighet med vad som konstateras ovan i punkt 3.6.

4.3 Anvisningar till klaganden

Ett lagakraftvunnet beslut av tingsrätten kan i princip undanröjas med anledning av klagan hos hovrätten i ett sådant fall där beslutet belastas av ett fel t.ex. på grund av att en person som inte har blivit hörd lider men av beslutet (31 kap. 1 § 1 mom. 2 punkten i rättegångsbalken). Klagan ska emellertid anföras inom sex månader från den dag då den berörda parten fått kännedom om beslutet. Eftersom klaganden uppenbarligen första gången delgavs B tingsrätts beslut redan år 2006 och därefter även år 2008, finns det såvitt jag kan se inte längre förutsättningar för att anföra klagan i ärendet.

Eftersom det förlöpt en så pass lång tid sedan beslutet meddelades torde det inte heller finnas särskilt goda förutsättningar att åstadkomma någon ändring i saken med hjälp av den andra metoden för extraordinärt ändringssökande, nämligen återbrytande av en laga kraft vunnen dom. Återbrytande söks hos högsta domstolen (31 kap. 7 § 1 mom. 4 punkten i rättegångsbalken). Frågan kan utredas närmare t.ex. med hjälp av en advokat.

Det underhållsbidrag som fastställts för ett barn kan ändras genom ett avtal mellan föräldrarna eller genom ett domstolsbeslut (11 § i lagen om underhåll för barn). Närmare information om hur man kan avtala om ändring av underhållsbidraget fås av barnatillsyningsmannen på barnens hemort eller av en advokat. En advokat kan också ge närmare information om hur underhållsbidraget kan ändras vid domstolen.

Ifall underhållsbidrag har betalats utan grund, kan den underhållsskyldige i vissa fall vara berättigad till återbäring av obehörig vinst. Jag kan emellertid inte ta ställning till huruvida det finns förutsättningar för återbäring av obehörig vinst i detta fall. Saken kan utredas närmare med hjälp av en advokat.

Jag har inte heller möjlighet att ta ställning till hurdana rättsverkningar det utländska faderskap som B tingsrätt erkänt år 2006 ska anses ha. Jag konstaterar emellertid att de internationella privaträttsliga bestämmelser som gäller faderskapsärenden reviderades år 2009. De reviderade bestämmelserna trädde i kraft i februari 2010. Nuförtiden är det möjligt att ansöka om fastställande av ett utländskt faderskapsavgörande hos Helsingfors hovrätt. Det är också möjligt att ansöka om fastställande av en anteckning om faderskap som gjorts i en födelseattest i England (52 § i lagen om faderskap). Saken kan utredas närmare med hjälp av en advokat. (Advokaternas särskilda kompetensområden kan utredas hos Finlands advokatförbund, www.asianajajat.fi).

4.4

Delgivning till justitieministeriet

B tingsrätts beslut ger enligt min uppfattning en oroväckande bild av rättsskipningen i familjerättsliga ärenden av internationell natur. Dessa ärenden torde inte vara särskilt allmänt förekommande. Med tanke på det rättsskydd som hör till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna skulle det dock vara viktigt att tingsrätterna har tillräckligt kunnande också i dessa frågor.

Jag delger justitieministeriet mitt bifogade beslut i anonymiserad form för kännedom, för att beslutet ska kunna beaktas t.ex. då ministeriet planerar yrkesinriktad fortbildning för domare.